

Tot nacionalisme es forja des de i/e contra i/e cap a un poder d'Estat, o al menys cap a una certa forma d'autogovern.

La Nació es l'abstracció i la reificació dels sentiments i de la consciència d'identitat, comunitat i pertinença d'una col·lectivitat espiritualment organitzada en funció d'una certa estructura estatal de poder, existent o imaginària.

Els Estats existeixen, els nacionalismes també. Les Nacions no existeixen: són existides. La Nació com a comunitat d'ordre superior a la suma d'individus d'una societat és un producte del nacionalisme. Sense nacionalisme no hi ha nació.

Una nació mai és una realitat "essencial" i/e conjunt de condicions objectives, mai existeix com a "casa en ella mateixa", només apareix com a "cosa per a ella mateixa", com expressió d'una consciència i una voluntat col·lectives. La Nació és sempre un fet de consciència i de sentiments.

El que no vol dir que la nació sigui un mer flatus voci sense importància. Els sentiments i les idees polítiques són importantíssims, i les seves reificacions -com ara la de Nació- encara més, com són importantíssims els sentiments i la consciència religioses, i les seves reificacions -com ara Déu.

Ara bé, així com des d'un punt de vista d'esquerra la qüestió religiosa no es resol formulant o recolzant una teologia de l'alliberament, sinó fomentant l'alliberament de tota teologia, de la mateixa manera, des d'un punt de vista d'esquerra, la qüestió nacional no és resol fomentant un nacionalisme d'alliberament sinó l'alliberament de tot nacionalisme.

~~Una nació mai és una realitat "essencial" i/e conjunt de condicions objectives, mai existeix com a "casa en ella mateixa", només apareix com a "cosa per a ella mateixa", com expressió d'una consciència i una voluntat col·lectives. La Nació és sempre un fet de consciència i de sentiments.~~

Però, això, certament, és molt fàcil de dir i molt difícil de fer.

III

Parlem ara una mica, per acabar, de l'esquerra i la qüestió nacional ara i aquí. No es gens fàcil perquè no es gens clar que ara i aquí hi hagi gaire res que ~~hi~~ poguem raonablement anomenar ni esquerra ni qüestió nacional.

No dubte que hi hagi individus amb actituds d'esquerra, enquadrats • no en organitzacions polítiques, però com a moviment, com a força social, aquestes actituds pesen ben poc. Les organitzacions d'esquerra, • bé estan buscant la identitat perduda, • bé l'estan perdent tot gestionant el present sense gaire més perspectiva que la propera contesa electoral.

Pel que fa a la qüestió nacional, és fer-li un favor immens a la dreta catalana -i en especial a CDC, reconèixer-li una identitat nacionalista catalana. & A efectes reals, és un corporativisme regionalista i prou. CDC no vol poder, vol diners.

¿ Per què, tanmateix, la dreta regionalista en el poder es reclama del nacionalisme i per què l'esquerra sembla estar disposada a jugar aquest joc, en ~~el~~ que només té les de perdre? ¿ Per què uns i altres ~~se~~ situen ideològicament en el terreny de la qüestió nacional?

En el cas de la dreta és relativament clar i fàcil d'entendre. Donada la història de Catalunya • d'Espanya en els últims cent anys, l'apel·lació a la nació catalana paga, electoralment parlant, i més quan serveix per vestir el corporativisme -impresentable com a tal,- i la pròpia impotència històrica de la dreta catalana.

~~Més fàcil i difícil és el cas de l'esquerra. Aquí hi juguem històricament, diversos factors. En primer lloc l'estalinisme-tercerinternacionalisme. En segon, el paper dels intel·lectuals apuntat per Weber. En tercer, la pròpia perduda d'herència i de reconciliació amb l'estat que és històric de l'esquerra. Finalment, el coyunturalisme electoralista.~~

~~I una vegada més, l'esquerra porta les de perdre en el terreny de la qüestió nacional.~~

Més fosc i difícil es el cas de l'esquerra. Aquí hi juguen, històricament, diversos factors. En primer lloc, ~~existeix~~ la influència teòrica i política de la tradició stalinista i de la III Internacional, present tant en les concepcions objectivistes del fet nacional com en l'oportunisme que porta a donar suport a tot allò que sembla "popular" sempre i quan serveixi momentàniament per fer avançar les pròpies posicions i encara que després només afavoreixi a la dreta. En segon, i com ha apuntat Weber, l'actitut d'alguns ~~intel.lectuals~~ ^{intel.lectuals}, que tendeixen a privilegiar tot allò que semblen ser valors culturals diferencials, teoritzant-los com valors exclusius i identificatoris d'una societat, ~~que~~ ^{cosa} que els permet erigir-se com a vestals del sagrat foc de l'esperit nacional. En tercer, la pròpia pèrdua d'heritzens, de perspectiva de canvi i de reconciliació amb l'statu quo per part de l'esquerra el que la porta, aquí com a tots els països més menys lliures i rics, a assumir una mentalitat "nacional".

A aquests factors generals s'hi afegeix, és clar, en el nostre cas, una història peculiar: la història de Catalunya i d'Espanya en els últims cents anys, una història en ~~la~~ ^{la} que el nacionalisme català ha jugat un paper clarament progressiu i una història en ~~la~~ ^{la} que, tant degut a aquells factors generals abans esmentats com a la deserció de gran part de la dreta en els moments més difícils, l'esquerra esdevingué paradoxalment la gran abanderada del fet nacional català. Ho esdevingué i ho va seguir essent fins que s'aconseguien els grans objectius del sempre moderat nacionalisme català: llibertat, amnistia, estatut d'autonomia.

I ara, la història i el nacionalisme passen factura.

Com sempre, és la dreta la que cobra els dividends de la inversió en nacionalisme, és la dreta la que es mostra més conseqüentment nacionalista ~~en~~ ^{en} defensar una concepció sacralitzada de la nació, és la dreta la que en temps ~~de~~ ^{de} ~~temer~~ ^{de} ~~el~~ ^{el} futur en treu més partit de la defensa de la tradició, és la dreta la que en temps de crisi és més hàbil ~~per~~ ^{per} usar-la

teixin en què humanitat, classe obrera o proletariat siguin nocions massa abstractes per a recollir sentiments molt concrets. Més abstracte i intangible es la Nació, el Cristianisme o l'Islam, seus projectes ~~concretats~~ ^{concretats};

facta l'unió? →
facta l'unió →

→

retòrica nacionalista per justificar interessos privats i insolidaris
• per ignorar els drets dels ciutadans en nom dels drets de la
nació. I tot això no li és cap obstacle, a la dreta, ^(catalana) per a aliar-se
xxxxxRxxxxixzxxxx en la seva pràctica política als sectors xxxxx
i forces menys catalanistes, ni per ~~xxxxixxxxxxx~~ fomen-
tar ni per participar en
processos de "desnacionalització" econòmica, social e militar.
És més, la consciència i la retòrica nacionalistes són les monedes
de canvi que la dreta catalana fa servir per negociar les aliances
i participacions en els processos d'abast estatal. El manteniment
de la "qüestió nacional catalana" és la condició de possibilitat
del manteniment com a força políticament significativa ~~xxxxxx~~ a
Catalunya i a Espanya d'una dreta que ~~xxxxxx~~
~~xxxxixxxxx~~ mai s'ha plantejat seriosament cap altre projecte
nacional que el de l'"Espanya gran".

Per l'esquerra, en canvi, és l'hora de pagar la factura.

Com la dreta, l'esquerra també pateix un profund esquinçament
pel que fa a la qüestió nacional, però aquest és molt més dramàtic,
~~xxxxixxxxx~~ més difícil de portar i molt poc rendible. L'esquerra
pateix un esquinçament entre, per un costat, la fidelitat a la
consciència nacional catalana que ella mateixa ha contribuït deci-
sivament a crear i, per altre, la fidelitat a ~~xxxxixxxxx~~
un marc polític espanyol que és el que, entre d'altres coses,
fa possible l'autonomia catalana.

Aquest esquinçament, que la dreta resol de manera cínica i
instrumental, ~~deixant-se en cada cas en funció dels seus interessos,~~
per l'esquerra es converteix en un carreró sense sortida. El
que per ~~xxx~~ ^{la} dreta dona lloc simplement a una consciència falsa,
per l'esquerra produeix una consciència desgraciada. En termes de
consciència, de sensibilitat i d'imatge, no es pot ser fidel
alhora a dues idees nacionals, especialment quan entren en
conflicte. I bé prou es preocupen els beneficiaris de cada ideal
nacional ^(-tant l'espanyol com el català-) que n'hi hagi de conflictes, per causes reals e imaginà-
ries.

Entre l'espasa de l'espanyolisme i la paret del catalanisme, l'esquerra a Catalunya porta totes les de perdre en el terreny de la qüestió nacional. Si s'espanyolitza, perquè ~~no~~ acabarà de perdre la seva ja minvada credibilitat catalanista, i el que aquí no es posa en dubte es que existeix una certa consciència nacional catalana, creada en bona part per la pròpia esquerra. I si reafirma el seu catalanisme, ~~no~~ ^{sols} tindrà greus problemes amb les forces "germanes" espanyoles, sinó que, mentre durin les condicions polítiques actuals, mai podrà competir amb èxit amb la dreta nacionalista i si, en condicions excepcionals, arribés a tenir èxit, no faria més que reproduir les condicions ideològiques afavoridores d'un retorn de la dreta.

Val dir tot això que no hi ha cap tractament possible de la qüestió nacional des d'un punt de vista d'esquerra? Bé, no ben bé. El que val dir és que no hi ha pròpiament una solució d'esquerra de la qüestió nacional, millor dit, que l'única solució és la seva dissolució.

I això, certament, és molt més fàcil de dir que ^{no} de fer.

El problema és: com dissoldre, o sigui, com superar la qüestió nacional? I si només ~~es~~ supera allò per al que es té una alternativa, ¿quina és l'alternativa que satisfà ^{na} ~~na~~ la necessitat d'identitat i comunitat que la idea de nació i la consciència nacional satisfan?

La Il·lustració va fracassar en la seva postulació de la Humanitat com a comunitat, com més tard fracassarien els socialismes, comunismes i anarquismes tant en la mateixa postulació de la Humanitat com a comunitat última com en la de la classe treballadora, el proletariat, etc., com a comunitat immediata, portadora d'un projecte universal.

No crec, però, que les causes d'aquests fracassos consisteixin en què humanitat, classe obrera o proletariat siguin nocions massa abstractes per a recollir sentiments molt concrets. Més abstracte i intangible es la Nació, el Cristianisme o l'Islam,

facta l'uni? →

... a l'entorn.

El problema més aviat és quin és el marc històric i quins són els mecanismes i continguts materials, polítics i culturals sobre els que s'organitzen efectivament els sentiments de comunitat i identitat, pertinença i solidaritat, temor i seguretat, ... Les construccions ideològiques no surten en el buit. No tota ideologia pot funcionar en qualsevol situació.

Per tant, la solució-dissolució-superació de la qüestió nacional mai podrà ser només ni fonamentalment un procés ideològic, sinó pràctic i polític. És a dir, i ja em perdonareu ser tan demedé i tautològic, però la dissolució de la qüestió nacional es concebia al marge de la dissolució de l'Estat-Nació, és a dir, al marge d'una profunda transformació de l'Estat modern i de la política moderna.

De fet, aquesta dissolució de l'Estat-Nació i aquesta profunda transformació de l'Estat i de la política modernes s'està produint ja. Tots els espais, totes les relacions, tots els processos es mundialitzen: l'economia, la política, la cultura, les comunicacions, la guerra, ... Els Estats-nacionals sovint no són més que velles carcasses per ~~les quals~~ ^{on} discorren i sovint xoquen tota mena de forces transnacionals. I tanmateix, si hi ha un procés ideològic que acompanyi aquesta mundialització de fet és, més que cap altre, una revifalla del nacionalisme.

Que passa?

Passa, crec, que la dissolució de l'Estat-Nació i la transformació de l'Estat i de la política que s'estan produint, per comptes de contribuir a un major control dels individus sobre les seves condicions d'existència i per tant a la formació d'uns nous mecanismes i sentiments de comunitat i identitat, més aviat estan creant formes de poder, d'organització i de decisió cada cop més allunyades, que paradoxalment revaloritzen la idea de nació com a comunitat i identitat pròpia, en la que sí que es té ~~una~~ una participació real.

En l'actual política mundial el pas de la comunitat nacional a la humanitat es vist com el pas de l'ordre al caos, de la seguretat al perill, de la pau a la guerra. I, certament, hi ha bones raons per veure-ha així.

Però potser no sigui necessari que sigui realment així. En qualsevol cas, sembla que hauria de ser tasca de l'esquerra que no fes realment així. Sembla que hauria de ser tasca de l'esquerra encarrilar aquesta transformació de l'Estat-Nació i de la política que de tota manera es produeix en un sentit diferent al que actualment té. Sembla que hauria de ser tasca de l'esquerra esforçar-se perquè els Estats i les polítiques nacionals vagint dissolent-se no ~~no~~ ^{sols} cap a dalt sinó també, i sobretot, cap a baix, fomentant una política democràtica radical ~~XXXXXX~~ que, en el nostre cas, vagi dissolent bona part del poder d'Estat ^{sols} no ~~només~~ en les comunitats autònomes, sinó en les províncies, allà on n'hi hagi, en les vegueries, les comarques, els ajuntaments, els ciutadans, ... Com més poder difès, menys operativitat i menys sentit tindria la qüestió nacional. Un acostament real del poder als ciutadans va eliminant el sentit de tota reivindicació de més poder per a la nació. I segurament afavoriria la creació de sentiments de comunitat i d'identitat a diferents nivells, des de la comunitat local fins a la mundial, des del patriotisme del petit país o ciutat fins a una sensibilitat general humanista, oberta a tota diferència, aliena a tot exclusivisme.

Com podeu veure, aquests són desitjos ^{etoso} ~~piadosos~~ que es mouen entre la ingenuïtat i la gosadia, com ja us anticipava al començament. Però, què voleu que us digui, per fer enunciats de realisme polític no cal que ens reunim, ni que en parlem, ni que hi pensem gaire. La política realista no la decideix ningú: es decideix ella tota sola. La política realista no és més que la realització de la lògica objectiva de les situacions heretades.

La força de l'esquerra, deia abans, es ~~ixxa~~ treba en els seus projectes de futur, en la seva capacitat d'imaginar i

facta l'una →

cega de les coses, sense ignorar aquesta força però reconduint-la i subordinant-la a un judici polític-moral.

No es tracta, doncs, de cantar utopies democràtiques tot ignorant què passa al món, què passa amb l'energia, amb l'informàtica, amb les comunicacions, amb l'atur, amb l'economia submergida, amb l'armamentisme, amb la guerra, amb les superpotències,...

Al revés, es tracta de tenir en compte i d'intervenir en tots aquests camps, però no ~~per~~^{per} millorar-ne la gestió, sinó per reorientar i subvertir les tendències avui dominants en benefici d'un projecte de futur que reculli, revisi i amplii la tradició emancipatòria que l'esquerra sempre ha vehiculat.

Només en la mesura ~~en~~ que aquest projecte de futur es vagi dibuixant, tindrà sentit seguir parlant d'esquerra. I només en aquesta mesura podrà l'esquerra escapar-se del carreró sense sortida de la qüestió nacional. I només en aquesta mesura podrem nosaltres evitar pallisses teòrica-moralistes com la que us acabo de clavar.

PEP SUBIRÓS
Octubre 1984

LES TRADICIONS DE L'ESQUERRA CATALANA

1.- L'itinerari fins a la guerra civil: del lliberalisme a la revolució social.

La revolució burgesa pendent?

Déu, el Diner, l'Exèrcit.

La revolució com \times utopia i com \times autodefensa.

La intolerància i l'extermini: les dues Catalunyes, també.

2.- La destrucció ~~xxx~~ franquista del patrimoni humà i ideològic de l'esquerra.

L'anorreament del moviment i la cultura obreres.

Catolització forçosa contra llibertat de pensament.

La venjança de la dreta.

3.- L'antifranquisme com esquerranisme.

Els plantejaments de l'exili.

Les democràcies accepten Franco.

Les generacions de postguerra i els seus plantejaments.

Reconciliació nacional o revolució.

Oposició democràtica i oposició ~~revolucionària~~ d'esquerres.

Antifranquisme i totalitarisme d'esquerres.

La democràcia com instrument i la democràcia com a fita.

Tolerància i lluita ideològica.

Les profecies d'esquerra sobre la fi del Règim.

4.- La nova societat

La disminució de l'anticlericalisme.

La lluita per les llibertats i els límits de les llibertats.

La socialització "ben entesa".

L'absència d'ideologia renovada de la dreta antifranquista.

L'esquerranisme com ideologia ascendent.

5.- Els ideals de la "ruptura" i la realitat de la transició

"EL FUTUR DE L'ESQUERRA A CATALUNYA"

L'ESQUERRA I LA SEVA TRADICIO CULTURAL

=====

(19/10/84)

TRANSCRIPCIÓ DE LA COMUNICACIÓ DE JAUME LORES

Després d'unes sessions que ens han atapeït de perplexitat n'han vingut unes altres que ens han ben adoctrinat. Ara, podré caldrà fer un petit esforç per buscar nous motius de perplexitat, tanmateix.

En aquest sentit, jo em limitaré a analitzar les tradicions culturals de l'esquerra catalana. És a dir, la pregunta que em faré serà : com ha viscut, com ha assumit, aquesta esquerra, un cert tipus de tradició cultural que hem anomenat (abans i, sobretot ara) "d'esquerres"?

Tots plegats portem a dintre una certa empremta subconscient: la cultura d'esquerres catalana. Però moltes vegades no sabem què fer-ne . Si esvaïm aquests fantasmes interioritzats, els expliquem, els racionalitzem, ens quedarem una mica perplexos i ens lliurarem de ser absolutament pragmàtics. Si no fem aquest exorcisme, els fantasmes amicals i sentimentals que són ben nostres i que, moltes vegades, no reconeixem, se'ns poden enquilonar definitivament.

La identitat de les esquerres a Catalunya va ser, d'entrada, molt primària. El pas de l'esquerra liberal a l'esquerra social va ser ràpid, i aquesta tenia un conjunt de valors que s'expressaven en funció de les relacions amb tres o quatre enemics principals: Déu, el diner, l'exèrcit i la monarquia (com a culminació/resum dels altres tres). Per tant, la cultura d'esquerres recollia tot allò que permetia d'atacar la idea de Déu (anant des de la fase de l'ateisme fins a la fase del menja-capellans explícit), atacar el diner (la propietat, sobretot), l'exèrcit (com un poder que estava sotmès als representants de Déu i als representants del diner) i la monarquia (com una encarnació de tot plegat).

Jo crec que aquesta tradició forta, fonda, que es va concretar en una forma agressiva, primària era un mecanisme d'autodefensa més que no pas un plantejament utòpic o esperançat (que, tanmateix, hi anava de bracet).

Si el nostre país ^{va esdevenir} anti-clerical fins al fons, anti-burgès i

i anti-capitalista fins al fons, anti-militarista fins al fons, i republicà fins a la mèdula, va ser perquè les classes populars es van haver de defensar d'una agressió a la que es veien sotmeses per l'altra Catalunya o per l'altra Espanya, que tenia la força i que la va seguir mantenint (principalment des de l'embranchida de la Restauració) al llarg del segle XX.

Al costat d'aquesta auto-defensa agressiva, salvatge i pobre (si analitzem els textos de l'època) hi havia una gran esperança, fruit de la desesperació. És a dir, l'home que es veu aculat entre l'espasa i la paret, o es deixa destruir o creu en una escapatòria. Aquesta escapatòria, al nostre país, es va concretar principalment en la branca anarquista del moviment obrer, fortament utòpica. Es va creure en els valors de la ciència, del progrés de la humanitat, de la higiene corporal, de l'associacionisme. Un seguit de valors, més o menys moderns, més o menys progressius, que eren ,per a la classe obrera, una escletxa en la lluita de l'auto-defensa i en el camí de l'esperança.

D'altra banda, un tipus d'esquerra "burguesa" va poder enllaçar, per conductes de segona mà, amb les tradicions socialitzants europees, la laïcitat, el progrés, etc. La precària situació cultural de Catalunya (en un grau d'inferioritat que va existir àdhuc a la Catalunya noucentista, àdhuc entre les classes més "à la page") va fer que aquest procés fos contradictori. Serra i Moret, per exemple, feia grans elogis a Marx però es declarava bergsonià.

Va ser amb l'aparició del sindicalisme quan es va produir un fenomen realment interessant: el moviment obrer va desenvolupar una pròpia subcultura, (per dir-ho d'alguna manera), una interpretació del món hereva de l'alta cultura europea, que va anar paint, refregint i adaptant a base de mètodes autodidactes. Es va crear una tradició molt forta, plasmada en diaris, institucions, ateneus, que el franquisme va anorrear absolutament.

Això és el que volia marcar clarament. La cultura provinent del moviment obrer i la cultura laica, civil, d'una esquerra més burgesa van quedar aniquilades pel franquisme. El patrimoni del moviment obrer català va desaparèixer. La desfeta bèl·lica, la devallada (pels motius que sigui, per les seves pròpies insuficiències) del sindicalisme anarquista, la repressió indiscriminada, van fer anar en orris tot el munt de conquestes culturals que hem vist.

Catalunya va ser un dels últims països europeus on una revolució va tenir, més o menys, èxit. Això ens ha permès de fer, durant el temps del franquisme, una interpretació lleugerament mítica de la història. Per mala consciència burgesa, deixàvem més bé el moviment que era més obrerista.

Jo crec que la crítica, l'anàlisi d'aquest període cultural i ideològic de l'esquerra catalana ha de ser feta amb lucidesa, amb comprensió històrica de les situacions i dels moments, però no s'ha d'estalviar ni un cèntim de sinceritat, perquè hem de tenir en compte que, dins d'aquella esquerra, hi havia unes dosis d'intolerància, unes dosis (potser necessàries, potser forçades pels fets) d'intenció i pràctica d'extermini de les persones que no combregaven amb aquells principis, que van dur a la tragèdia de la Guerra Civil. I van dur, no cal oblidar-ho (i així s'explica l'arrelament del franquisme a casa nostra i el reinflament de molta gent) al drama d'un enfrontament desesperat i salvatge a l'interior de Catalunya, creat per un clima d'intolerància i extermini no solament exclusiu de la dreta.

La venjança de les forces reaccionàries, després de la guerra, va fer que el pes cultural de l'esquerra recaigués en les generacions d'homes que, provinents de l'avant-guerra i de l'exili, es van preocupar, durant els anys 40 i 50, de mantenir encesa la flama d'un pensament tolerant, democràtic, "socialment liberal", diria jo. Aquests homes van servir la llengua i van servir el record de l'altra Catalunya, de la Catalunya desapareguda.

Al voltant d'aquests anys 50, també van sortir a la llum

pública unes generacions que havien crescut i s'havien educat en el franquisme i que, tal com estava el pati, van haver de fer un pas decisiu: el pas del franquisme ambiental a l'antifranquisme cultural.

Aquesta evolució va començar amb unes reivindicacions liberals (es tractava de recuperar els escriptors catalans - a poc a poc i amb molta cura, perquè la difusió de les lletres catalanes era molt limitada i perquè l'ensenyament era, evidentment, contrari a aquest projecte -), unes reivindicacions que també passaven per personatges de la cultura castellana més o menys proscriu'ts pel règim, com el "liberal" Ortega.

Ràpidament, en pocs anys, aquestes noves generacions es van anar decantant, majoritàriament, des de la primera esquerra liberal o tímida nacionalista, cap a una esquerra social.

La nostra tradició cultural més arrelada és filla d'aquesta esquerra social revolucionària. La idea de revolució que vam anar fabricant unia, a l'horitzó, la fi del franquisme amb la fi de la burgesia i amb la implantació d'un estat socialista "genèric". (amb diferents matisos segons el model de catalanisme que cadascú tenia). També vèiem clara l'abolició de la propietat privada, la nacionalització més radical i fèiem una mica ^{de} prometa sobre la democràcia formal. Crèiem en l'antifranquisme i en la substitució del franquisme per una solució estatista i revolucionària però no ens fiavem gaire de la "democràcia".

Aquests plantejaments, que van ser hegemònics als anys 60 , han influït en el subconscient de la nostra població, perquè sigui quin sigui el seu comportament electoral, cada vegada s'observa una acceptació més intensa dels valors d'esquerra que es van distribuir aleshores. Jo distingiria, en aquest camí de les noves generacions, dues vessants que ^{em} són molt entranyables però que han d'estar sotmeses a una crítica racional.

Una línia és la de la llarga tradició del PSUC (amb els cercles d'influència que l'envolten). D'una manera, potser, instrumental va llançar el tema de la "reconciliació nacional". Aquest era un tema difícil d'acceptar per part d'unes generacions que creïen que no s'havia de reconciliar ningú perquè, des de la conversió a l'antifranquisme, la guerra havia estat una lluita de bons(els rojos) contra dolents(els blancs), i per tant, no calia cap reconciliació sinó una justícia estricta. El PSUC també va optar per una estratègia democràtica. Dic "estratègia" perquè no havia renunciat al concepte de dictadura del proletariat i es pensava que la fi del règim vindria per una via més o menys revolucionària, poc sagnant - tot el mite de la vaga general pacífica, per exemple - i que la fi del règim coincidiria amb la fi del capitalisme.

Una altra línia és la de la tradició de l'extingit FOC. Amb una postura molt més revolucionària - perquè era fruit de la revolta de joves d'estament burgès amb molta més mala consciència - va seguir pel mateix camí del PSUC. Va acceptar una societat futura on la fi del franquisme coincidiria amb la revolució. A vegades semblava que era més interessant la revolució que la fi del franquisme i, d'aquesta forma, disminuïa l'interès per les llibertats formals, per la democràcia, i augmentava la tendència a solucionar la situació mitjançant mètodes violents, que no existien en la mateixa intensitat ni al conscient ni al subconscient del PSUC.

Jo crec que, al nostre subconscient cultural, conviuen durant uns anys, l'antifranquisme i el dogmatisme/totalitarisme d'esquerres. I si no entenem això, no entendrem res. Això ha marcat molt a la gent que milita, a la que ha militat i als que van viure políticament aquell període. Els ciutadans que van participar a la societat catalana dels 60, amb una praxis activa, civil, no han viscut l'intrínsec de l'autoritarisme d'esquerres i la manca d'esperit democràtic dintre d'aquests partits.

La conversió a la democràcia , ^{de} grat o per força , ha estat un procés lent que ha acabat en la descoberta d'unes llibertats que ja teniem a dintre però que utilitzàvem com a instrument per arribar a un altre fi.

Em sembla que, culturalment, intel.lectualment, en tot aquest pensament esquerrà hi havia un notable esforç de creativitat. En uns moments d'aïllament europeu, amb dificultats per trobar llibres, la gent, d'una forma autodidacte, va reinventar i readaptar(de la manera que fos) el marxisme i els seus diversos corrents. Amb una certa pobresa cultural, partint d'una ignorància absoluta de la modernitat europea, vam agafar els temes intel.lectuals com a banderes polítiques més que no pas com a temes analitzables ^a un nivell racional. Estàvem en permanent - per dir-ho en el llenguatge d'aquell temps - "lluita ideològica". La nostra reflexió era un maniqueisme de bons i de dolents; perseguíem la revolució necessària i això no ens permetia les futeses de la llibertat d'esperit i del rigor intel.lectual.

Es a dir que l'herència d'aquells anys és molt estimable des del punt de vista d'imaginació, de creativitat, d'improvisació, de redescobrir coses des de la foscor..., però no té el gruix que ha tingut en altres tradicions de l'esquerra europea(en països socialdemòcrates i en partits comunistes que, com en el cas del PCI, sempre hem mirat amb resignació onírica).

Tots aquests grups i aquesta gent, més l'evolució de l'església(del cristianisme pluralista al nou cristianisme d'esquerres), més el canvi de societat que es va produir als anys 60, més la reaparició d'un corrent nacionalista(diluit però impregnador de la societat catalana), més l'extensió de l'anti-franquisme(d'una manera passiva, al menys), van fer que en aquells anys, a Catalunya, "ser de dretes" no estigués de moda. És curiós. En ple franquisme, en una societat com la catalana, "ser de dretes" no estava de moda. La gent que era de dretes callava bastant i la gent que era molt franquista es ficava als cercles

de poder, però també ho dissimulava en públic.

En aquestes circumstàncies, es va produir l'expansió d'una sèrie de valors d'esquerra: la generositat, la fraternitat, la solidaritat, el progrés, la modernització del país, la secularització, la laïcització i la desaparició del problema religiós com a problema cívic. Tots aquests temes es van anar expandint, fins i tot va haver-hi gent que va acceptar - sobretot arran de Joan XXIII - una mena d'entelèquia que se'n deia "una socialització ben entesa". Una mena de "regionalismo bien entendido" que acceptava, tanmateix, el futur adveniment d'una justícia social que canviés les coses.

Al mateix temps, el món obrer, mitificat per nosaltres (perquè era el que tenia menys possibilitats, el que tenia més destruïdes les tradicions), va anar adquirint - des de l'aparició de CC00 fins a l'enfortiment del PSUC - un respecte social considerable, basat segurament en una certa mala consciència burgesa.

Aquests continguts es van revisar a partir del maig del 68 (per posar una data). De mica en mica, les idees de llibertat, democràcia, tolerància i pluralisme - és a dir, el ser d'esquerres i evitar el totalitarisme i la intransigència - es van anar desenvolupant, el dogmatisme va minvar. Només es van mantenir els criteris anteriors en uns quants grupúsculs esquerrans, però la major part de la societat d'esquerres va canviar els plantejaments.

Com es va acabar, aquesta onada d'esquerres? A on va anar a parar el pòsit polític i cultural que emmagatzemava?

L'esquerra havia profetitzat mil canvis per a la fi del franquisme. S'havien previst les estratègies, les tàctiques, les anàlisis de la societat (anàlisis riguroses que es feien en uns papers clandestins cada vegada més gruixuts i que avui la gent amaga - no sé per què - amb una certa vergonya), s'havia especulat amb el procés que anava del franquisme cap a una democràcia republicana, socialista (en un sentit ampli), federal, etc.

Les reivindicacions de les classes populars, d'uns grans sectors de la petita i mitjana burgesia, anaven en aquest sentit. I així va ser com, a Catalunya, la mort física del dictador es va afrontar d'una manera molt diferent a la de la resta d'Espanya. Es va observar una gran ampliació de la cultura, com a bandera de la identitat catalana i com a bandera de l'esquerra.

Aquesta onada tan forta va acabar com el rosari de l'aurora. Va acabar en la transició. I aleshores va passar el que va passar. D'allò que en dèiem blanc, ara en diem negre; allò que justificàvem, ara un entenem d'una altra manera. I aquest canvi no ha estat originat per una evolució intel·lectual interna. S'ha concretat, més aviat, per la necessitat d'adaptació a una determinada realitat creada a partir d'uns fets polítics força transcendents.

Finalment, voldria plantejar un problema.

Hem d'arxivar definitivament uns ideals genèrics, uns valors que els polítics professionals han traït i que la gent senzilla del nostre poble encara conserva?

Hem de fer desaparèixer tota la tradició d'esquerres que hem viscut, i ens hem d'adaptar brutalment a la nostra circumstància, justificant la nostra actitud amb la lògica del poder, la lògica de "no ser atrevits", d'"anar en compte", de salvar la democràcia, de salvar-ho tot, de no estirar més el braç que la màniga, amb una mena de pragmatisme polític de vol-ras?

¿Aquests valors, aquesta tradició, encara ens poden servir de punts de referència per promoure, al menys, una reflexió col·lectiva sobre la situació intel·lectual, una "pressió social" - com diu en Vázquez Montalbán - sobre el món polític. per tal que aquest món sigui més agosarat, més generós, per tal que recuperi la imaginació, la creativitat, totes aquelles virtuts que havia tingut en altres temps?

Aquesta és la pregunta que em faria.

I, amb això, em sumaria, una mica, a la lògica de la perplexitat, perquè mentre tinguem una certa perplexitat tindrem una certa sensibilitat i una certa mala consciència.

Mala consciència d'una situació en què l'aparell polític de l'esquerra catalana no convenç els catalans, no sap connectar amb els valors esquerrans que continuen existint al poble català, es fixa massa en una esquerra espanyola que s'ha adaptat d'una forma excessiva i gairebé voluntarista al realisme, per dir-ho així, de l'estat i del poder.

"EL FUTUR DE L'ESQUERRA A CATALUNYA "

L'ESQUERRA I LES SEVES ORGANITZACIONS

Comunicació llegida el 20/10/84

L'IDIOTA ORGANIC COL.LECTIU

=====

Manuel Vázquez Montalbán

Potser ens hauríem d'acostumar a fer servir la paraula "crisi" en minúscula, per tal d'ajudar a la desdramatització necessària d'una cosa que s'està convertint en situació constant de la Vida i la Història.

De fet, estem permanentment en una perpètua transició i només l'accentuació de la desorientació en aquest recorregut podria coincidir amb el sentit estricte de la paraula "crisi" quan no s'aplica a canvis qualitatius. La crisi de l'esquerra, doncs, seria la desorientació cojuntural de les formacions polítiques d'esquerra i de la consciència social d'esquerres no necessàriament alineada. Podem considerar dos factors en aquesta desorientació: els interns i els externs.

Entre els segons, el més determinant és la fase de resituació del capitalisme en l'anomenada tercera revolució industrial, a la recerca d'una nova divisió del treball - nacional i internacional -, i de noves relacions de producció que assegurin nivells d'acumulació que poden ser assumits pel sistema. S'estàn produint uns canvis en la formació econòmica que, lògicament, tenen incidència en les formacions socials i polítiques. I aquests canvis seran cada vegada més grossos i, com a conseqüència, augmentaràn els trastorns socials i les desorientacions de les formacions polítiques en litigi.

La resituació del capitalisme posa en dubte la bondat de l'estat assistencial, àrbitre corrector de la possible injustícia social derivada d'una economia de mercat. Aquest estat ha de garantir tanta assistència social per compensar el progressiu empobriment del sistema que pot arribar a una situació de fallida, obrint així un buit funcional de conseqüències ben previsible: es dona pas a l'estat autoritari feixista, a un nou estat autoritari neoliberal engendrat per la socialdemocràcia com a mal menor, o a un estat transformador refermat per un bloc de poder institucional i social de l'esquerra.

L'estat burgès va passar de l'arbitratge a l'assistència com a conseqüència de la lluita de classes i de la necessitat de crear un marc de convivència i cogestió social que fés possible el desenvolupament capitalista. Per realitzar aquesta metamorfosi va incorporar als seus rengles una bona part de l'ideari socialdemòcrata i va establir el front de la lluita de classes gràcies a la participació directa dels partits socialistes en aquella gestió i gràcies a la col·laboració crítica dels partits comunistes actius i legalitzats dins dels estats democràtics.

Els partits socialistes s'hi trobaven d'allò més bé, en l'estat assistencial, i els partits comunistes inauguraven, a partir de 1945, una doble consciència no explícita: per una part, partidària de la revolució directa - és a dir, de la subversió de l'estat -, i per l'altra, de l'estimulació crítica del seu caràcter assistencial. La desorientació general de l'esquerra és també, avui, una desorientació concreta de comunistes i socialistes, que no saben quins objectius s'han d'acomplir. Tant pel que fa a situacions de prepotència històrica (la instal·lació en el govern d'uns quants partits socialistes europeus) com referint-nos a clars retrocessos d'influència política (el cas dels partits comunistes europeus) hem de concloure que els primers semblen haver estat convocats per resoldre la crisi del capitalisme - amb la garantia de la seva major o menor capacitat de pacificació obrera -, i els segons, situats en un terreny de possibilisme liberal, estan dubtant entre dur a les darreres conseqüències la pèrdua de les arrels leninistes o recuperar les seves essències, assumint el model soviètic, al menys com a punt de referència.

Els partits socialistes i comunistes actualment existents són estructures polítiques amb una lògica interna interrelacionada amb la història que han viscut i que han fabricat. Ambdós tenen el seu origen en una presa de consciència decimonònica sobre el

sentit de la Història i del progrés humà, el millor codificador de la qual va ser el socialisme científic i, en primer pla, en Marx i l'Engels. L'acció teòrica i pràctica del marxisme a través d'organitzacions polítiques i socials ha contribuït a modificar les condicions objectives i subjectives que van fer possible el pensament original de Marx i Engels. L'acció del marxisme ha modificat l'antagonista, n'ha debilitat la prepotència però, al mateix temps, l'ha obligat a una adequació dels nous tipus d'instruments d'atac i defensa. Marx i Engels van diagnosticar amb precisió la raó de la Història i les condicions totals del seu temps, però tindriem un aire de beates o aniríem de mala fe si, en demanar-los una reflexió sobre la resposta estratègica que el marxisme havia de rebre en el futur - amb totes les modificacions consegüents - , n'esperéssim un resultat concret i brillant.

Les formacions polítiques hereves de la consciència de la lluita de classes, treballada a l'enclusa de la Revolució Industrial, tenen un metabolisme conformat històricament per la dialèctica constant entre els seus desitjos i la realitat. Han interioritzat un coneixement d'aquesta realitat i han exterioritzat un comportament històric per modificar-la positivament, fent servir diversos mecanismes d'adaptació a les circumstàncies que anaven canviant. Aprendre realitat⁽¹⁾. Aquesta és la mare dels ous. Això, evidentment, a partir d'un coneixement científic dels mecanismes de la realitat i sigui quin sigui l'èmfasi que es posi sobre tres fases interrelacionades d'una mateixa situació concreta: les claus econòmiques, les possibilitats polítiques, l'energia transformadora de la conducta social.

Els partits d'esquerra han actuat com a consciència externa de les necessitats d'emancipació de la societat. Si aconseguixen de mantenir la tensió dialèctica entre allò que saben, allò que assumeixen i allò que fan en relació a la realitat, els partits polítics progressistes o d'esquerra estan en condicions de forçar

! ! - - - - - ! !

(1) -> (possible variació) - L'aprehensió de la realitat

els ritmes de la Història. Si aquesta tensió dialèctica es trenca, els partits polítics tenen tendència a instal·lar-se en un espai còmode - allò que ja saben i dominen - i a convertir-se en factors objectius de retenció del ritme històric. I a vegades, fins i tot poden esdevenir institucions fàcilment manipulables pels partidaris de paralitzar la Història, els partidaris d'una Història instal·lada en aquesta mena de miratge, aquest empat nacional i internacional en què vivim ara mateix.

Els partits polítics són subjectes col·lectius que pensen. Són capaços d'adquirir un saber i una consciència, la qual cosa implica una actuació conseqüent. Els de dretes tenien la tendència a convertir el seu saber en categories de coneixement universal etern, immodificable i, com a màxim, podien tenir una certa capacitat per adaptar-se a transformacions superficials. Però la raó de ser de l'esquerra rau, precisament, en el seu paper de mobilitzador d'una energia de canvi per a fi de bé, és a dir, per millorar, quantitativament i qualitativament, la situació de la condició humana contra tota alienació que tingui una raó de ser social. Aquest subjecte col·lectiu que pensa, aquest intel·lectual orgànic col·lectiu que anomenem "partit", sigui socialista o comunista, decideix uns mecanismes d'aprehensió de la realitat, metabolitza les dades que rep i actua. Quan eren autèntiques avantguardes de la consciència crítica, el socialisme i el comunisme fomentaven un augment quantitatiu de dos factors: el coneixement efectiu que la militància exerceix, i les disciplines internes de debat que provoquen, en certa mesura, aquella elaboració col·lectiva de consciència. Em sembla que es pot datar històricament el moment en què, ja separats, els comunistes i els socialistes atrofien els seus mecanismes d'aprehensió de la realitat, des del punt de vista de servituds no solament diferenciades sinó cruèlment enfrontades entre elles mateixes. Les conseqüències determinants

d'aquest distançament no van ser tan les lluites genètiques, que van engendrar els partits comunistes, com els efectes de la II Guerra Mundial i la consegüent decantació de la II i la III Internacional als dos pols hegemònics del món. Des d'aquell moment, i durant un període de més de vint anys, els socialistes i els comunistes aprenen, pensen i actuen en funció d'una de les dues trinxeres. La paràlisi històrica, la instal·lació en l'empat històric, tendeix a convertir-se en una constant. El nivell d'agudització de la guerra freda és l'escandall que permet de comprovar el grau d'obertura de la closa del bloqueig i, en aquest sentit, el poder sospitar que el desglaç dogmàtic dels anys 60 va ser conseqüència del boom econòmic neocapitalista - que va dur a postures menys fustigants i receloses - és una bona mostra del ruboritzant primitivisme marxista.

El cert és que - com a subjectes conscients - els partits comunistes i socialistes en van sortir molt afectats, d'aquest llarg període de guerra de trinxeres. Els partits socialistes reduïen l'intel·lectual orgànic col·lectiu a congressos fantasmals on s'imposaven els fets consumats, el saber dirigit per l'aparell professional que esgrimia la lògica del pragmatisme. I els partits comunistes es dividien internament en dos ents, units només per la cultura de la disciplina i el seguidisme: el partit programador i el partit màquina (el partit programador, d'altra banda, reduït quasi sempre a la prepotència dels poders fàctics interns, encapçalats pels secretaris generals i pels dirigents creats a partir de les costelles dels secretaris generals). Els col·lectius militants s'anaven convertint, a poc a poc, en idiotes orgànics col·lectius, informats a través de filtres cenitals. Aquesta és l'explicació del retard dels partits comunistes europeus en adonar-se'n, després de vint anys, que l'assalt al Palau d'Hivern ja no era possible. I aquesta també es l'explicació de la ignorància dels partits socialistes d'aquest mateix hemisferi : encara no saben que actuen com a agents objectius al servei de la supervivència del sistema capitalista.

El desencant, la disidència o, fins i tot, l'apostasia han emplenat els marges d'esperits sensibles, que havien iniciat el llarg camí que comença el 1945 i arriba fins a l'infinit. A l'interior dels partits d'esquerra s'ha instal·lat una consciència d'administració del que ja són i del que encara tenen, és a dir, d'un patrimoni social que només surt al carrer els dies de festa grossa i els dijous de processó electoral. Als partits socialistes encara els resta la morbidesa històrica d'una atzagaiada electoral - produïda més aviat per una fluctuació del gust col·lectiu que no pas per una clara diferenciació dels programes de govern - que els permeti de rellevar a la dreta. Però als partits comunistes d'"Occident" (si exceptuem el cas del PCI, que té un patrimoni difícilment dilapidable) només els preocupa, pel que sembla, la recerca d'un espai electoral que ajudi a mantenir un aparell burocràtic i una certa necessitat d'existència històrica.

La societat civil assisteix a aquest espectacle amb unes dosis, cada cop més intenses, de distancament; convocada, com a màxim, a una elecció entre mals menors i escaldada, tanmateix, per la sospita (més o menys lúcida) de l'atrofiament del saber renovador de l'esquerra i dels seus mecanismes de creació de consciència col·lectiva i de mobilització d'energia de canvi. Els partits d'esquerra, en aquest sentit, tenen dues deficiències bàsiques: han trencat els mecanismes de comunicació amb la intel·ligència no partidària, i no han sabut detectar l'aparició de noves formacions de consciència crítica que han aparegut com a resposta a les injustícies objectives que les formacions clàssiques d'esquerra ignoraven o tenien amagades a l'armari de la retòrica. I aquí podem parlar de l'ecologisme, el pacifisme o l'alliberament sexual que, fins ara, tant els partits socialistes com els comunistes - considerats com a "aparells" - només han sabut ignorar, manipular o utilitzar en funció de raons electorals, i no pas de consciència

revolucionària . Tenim la socialdemocràcia alemanya, per posar un exemple, que és promíssil o anti-míssil segons quina sigui la seva responsabilitat estatal - al govern o a l'oposició - , tenim els partits comunistes que són anticentrals nuclears ...occidentals, etc... Considerant com a premisa inicial que la millor elecció és l'elecció del mal menor, els partits d'esquerra es mostren incapaços de donar una alternativa a la consciència políticament abstèmia de la major part de la societat que intueix viure en un món d'efectes sense causes.

Tanmateix, seria gratuït denunciar aquesta radical impotència històrica des d'una compleença masoquista o des d'una òptica que permetés la coartada de la disidència. La part més lúcida, menys alienada de l'esquerra té l'obligació de proposar el desbloqueig de l'intel.lectual orgànic col.lectiu. Desbloqueig que, prèviament, requereix una revisió de la raó de ser dels partits transformadors, reduïts a la funció de porters de trinxera o d'institucions que contribueixen a l'esplendor del supermercat de les ideologies desideologitzades. Gairebé dos-cents anys de cinisme burgès vénen a enriquir la finor de la distorsió practicada per l'argumentació de la nova dreta, que té la descaradura de retreure a l'esquerra tradicional la seva inutilitat revolucionària. Malgrat sigui un argument de la vella o nova dreta, la crisi de l'esquerra existeix. Si més no, com a desorientació. Existeix i activa la manca de responsa social a la situació de desesperança que caracteritza la societat civil d'Occident, una societat que no té cap ganes de fer coses per sobreviure i que es limita a assumir quotidianament un fet : el fet de la sobrevivència com a préstec.

L'ofensiva ideològica de la nova dreta va començar quan va posar contra les cordes al marxisme com a mètode de diagnòstic i als partits marxistes com a instruments per a la transformació ppsitiva de la realitat. Seguidament, es van posar en dubte des

conceptes: La Història, té un sentit progressiu? Es pot activar, aquest sentit? A la fi, l'ofensiva intenta desacreditar el saber històric, la Història mateixa, perquè així queda sense sanció el comportament de la reacció objectiva i s'eludeix la gran qüestió: la necessitat de canviar la idea de progrés encunyada per la consciència burgesa, arruïnada pel grau zero de desenvolupament, i la impossibilitat de mantenir els nivells d'acumulació capitalista. Els partits d'esquerra tradicionals, a la defensiva, amb la por al cos (por de perdre vots, por d'una desestabilització de l'estatut quo dels blocs, por d'excitar el fantasma del feixisme), callen, assumeixen un strip--tease teòric - que més aviat sembla la pèrdua de llast d'un globus que va baixant - i, en allò que és fonamental, renuncien a renovar el seu coneixement social, potser perquè es podria qüestionar la seva pròpia funció. I pel que fa als intel·lectuals d'esquerra "no orgànics", no militants, o bé estan expiant les seves alienacions passades, o bé tenen por de passar a les vitrines del museu antropològic de la pre-modernitat, barrejats al mateix prestatge amb el Manual d'Economia de l'Acadèmia de Ciències de la URSS, el sant prepuci de Kantsky, i el tàmpax i el mallot incorrupte de Mao Tsé Tung.

Els malestars de la consciència universal fi-de-mileni són malestars socials derivats d'una determinada organització de la producció i de la vida i, per això mateix, segueix essent necessari un canvi radical d'estructures, sense possible separació del pla nacional i l'internacional. El marc dialèctic de fons segueix essent la relació de dominació entre capital i treball, entre centres colonitzadors i perifèries colonitzades. És a dir, el marc segueix essent fonamentalment el mateix - afegint-hi més de cent anys d'agudització i metamorfosi de les contradiccions - que el socialisme científic va delimitar. És cert, també, que la radicalitat d'aquestes contradiccions es manifesta, sobretot, a la perifèria, i l'escepticisme desmenjat de l'habitant d'una província cèntrica de l'Imperi és conseqüència de la seva pròpia pèrdua relativa de protagonisme. Allà on l'esquerra s'ha permès el luxe d'encarcarar-se (París, Londres, Malasaña, Olot) és on el

el tema de la crisi de l'esquerra té més acceptació. Ve a ser una mena de paperina d'anissos de l'esperit que només té sentit en aquests racons privilegiats. Però, fins i tot aquí, l'esquerra segueix tenint funció quan, per damunt de raons conjunturals, està en condicions d'escollir entre sandinistes i anti-sandinistes, entre burocràcia soviètica i disidents que aposten per les llibertats com a instruments per canviar la vida i la història, entre nuclearització i desnuclearització, entre política de blocs i desarmament universal generalitzat; sense oblidar postures tan elementals com la tria del sentit d'austeritat que vol imposar la patronal o el sentit que poden assumir les classes populars a canvi d'un estímul en el procés de transformació.

Però l'esquerra no pot queixar-se de l'ofensiva de la nova dreta i de la greu neutralitat apolítica de la "joventut" o de les "masses" perquè, entre d'altres coses, no ha sabut espabilar l'intel·lectual orgànic col·lectiu que tenia a l'abast i ha tolerat, per via activa o passiva, la seva evolució cap a la categoria de "idiota orgànic col·lectiu" (idiota perfecte, perquè ni tan sols sap que ho és). Al marge d'aquest voler o no voler, d'aquest poder o no poder, la Història segueix, i els avorrits provincians, o capitalins, de l'Imperi poden contemplar tranquilament, gràcies a la TV, privada o pública, en color o en blanc i negre, com, a la perifèria, la nova dreta és una cosa ben diferent: va apuntant, un a un, trenta mil desapareguts en el necessari Deure de la democràcia. I, sense ganes d'anar tan lluny, els desmenjats occidentals poden comprovar la pèrdua d'endregament dels "bobbys" quan els pacifistes s'oposen a què la nova dreta converteixi el seu pes en míssils atòmics; o poden assistir a l'acte de fe dels sofisticats executius de les multinacionals, irònics i subtils perdona-històries, que en la cruïlla entre beneficis i contaminació trien el camí de la contaminació. Fet i fet, l'esquerra va néixer històricament per guanyar la batalla del progrés, i si l'esquerra que ara existeix ja no serveix, les necessitats humanes la substituiràn per una altre.

I ja que parlem de l'esquerra que ara existeix, ens hauria de preocupar l'encaix de l'anàlisi general que hem fet - vàlid per als països de capitalisme avançat - amb ~~la~~ que podriem fer de l'esquerra a Catalunya. Crec que, en línies generals, les dues peces s'enllacen força bé, tot i que les anormalitats de la vida democràtica espanyola, reflectides en l'estat i en les relacions de poder, atorguen al procés i a la situació que en resulta, una certa peculiaritat. La possibilitat de considerar el franquisme com a element peculiaritzador no és suficient, tanmateix, per explicar els trets diferencials dels partits socialistes i comunistes a casa nostra. Cal tenir en compte el factor nacional i potser s'hauria de començar per aquí, dient que la desorientació de socialistes i comunistes a Catalunya passa, en gran part, per la manca d'un projecte nacional propi, clarament explícit.

Tant el PSC-PSOE com el PSUC arriben a la normalitat democràtica amb uns problemes interns submarins que només esperen ^{per emergir,} una inadequació de la realitat als desitjos. El PSC-PSOE és un partit creat fa poc, és un subjecte col·lectiu sense tradició militant que integra uns quants col·lectius menors que la tenen i que procedeixen de diferents cultures de l'esquerra : des del FLP fins al nacionalisme, passant per la socialdemocràcia més estatalista. Com succeeix amb tot partit socialista, connecta fàcilment amb una massa electoral potencial i l'èxit d'instal·lació electoral li permet d'assolir una certa amalgama que es veu enfortida per l'espectativa d'una alternativa de poder a nivell estatal. Aquesta alternativa es materialitza en el triomf electoral de 1982, però també en l'inici d'una desnaturalització nacional de PSC-PSOE que provoca la pèrdua de l'hegemonia política de l'esquerra catalana en benefici del centre-dreta nacionalista convergent. L'estira i arronsa del PSC per recuperar la credibilitat nacional enfront del PSOE és un símptoma de la importància qualitativa de la qüestió nacional en l'èxit o el fracàs històric de tota formació política que actua en una nació

11

realment existent. Importància que va més enllà d'una simple capacitat de maniobra electoralista i que exigeix una concepció del fet nacional català en la consciència estratègica global de qualsevol formació política de l'esquerra, elaborant un projecte nacional que no exclouï una concepció de l'estat i de les necessitats d'un nou internacionalisme emancipador.

Per la seva banda, el PSUC ha aplaçat sine die - des dels temps de la dura clandestinitat - unes clarificacions culturals internes que s'han agreujat amb una política d'incorporacions de grups d'esquerra imposades de dalt a baix. Arriba a la legalitat com un partit potencialment "taifal", que es manté pel pòsit de cultura de la disciplina històrica que li resta i per la necessitat de contribuir a l'esforç racionalitzador de la transició. Però, a mida que la tensió transitòria es va relaxant i s'inicia una revisió crítica del comportament, les tensions internes esclaten i comença la lluita, aparentment, entre dues concepcions del partit i de l'estratègia i, realment, entre dos grups ben organitzats i amb ganes d'assolir el poder. Aquests enfrontaments fraticides, les expulsions, les escissions, han fet que se n'anés en orris bona part de la potencialitat electoral del PSUC, alhora que es perdia la capacitat detectora del tarannà de la societat civil. Coincidint amb això, tenim la crisi general estratègica dels partits comunistes d'Occident i una certa dificultat del PSUC per clarificar un projecte nacional català que ompleni de contingut l'enunciat de catalanisme popular.

La fallida dels mecanismes d'aprehensió de la realitat, la inseguretat interna, la pèrdua de relació amb la societat, la incapacitat d'elaborar projectes nacionals i socials que converteixin la imaginació revolucionària en autèntica possibilitat de canvi,... heus aquí un inventari molt limitat dels aspectes externs de la desorientació de socialistes i comunistes catalans. Potser caldria preguntar-nos si no estàn ocupant inutilment un lloc històric reservat a noves formacions forjades per la necessitat emancipatòria dels nous subjectes d'emancipació.

Es possible, ~~però~~, que els socialistes i comunistes de Catalunya, d'Espanya, de la resta del món, hagin arribat a un atzucac en què ja no facin ni deixin fer res. Cal que clarifiquin el seu projecte social i cal que cerquin un possible retrobament estratègic a partir de la revisió crítica del passat i de la superació de les misèries del present, mitjançant un exercici de voluntarisme de la consciència absolutament necessari. Si no, s'arrauliran cada vegada més al sofà de l'encarcament.

Des de la perspectiva catalana, el més urgent, per a socialistes i comunistes, és l'autodotació d'instruments d'instal·lació social i la connexió amb la societat, la recuperació de l'espai electoral amb vista a l'hegemonia en les institucions i, paral·lelament, la concreció d'una resposta a les aspiracions socials i nacionals de les classes populars catalanes. No estic parlant en abstracte, o líricament, ni tampoc no suposo que aquestes aspiracions socials i nacionals estiguin suficientment clarificades al si de la societat catalana. Un partit d'esquerres no pot renunciar al seu caràcter de consciència externa, clarificador del que la societat necessita encara que ella mateixa no ho sàpiga del cert. Forçar el ritme de la Història vol dir, irremediablement, connectar amb les necessitats objectives dels subjectes emancipadors, allà on estiguin, ajudant-los a l'assumpció d'aquesta condició per procediments democràtics. I, des d'aquesta perspectiva, és urgent que socialistes i comunistes coneguin els ets i uts del projecte de transformació tecnològica que el capitalisme està duent a terme, per tal de formular una resposta alternativa basada en la contundència de la sabiduria i no pas en l'elucubració de la ideologia. Però és més urgent encara la clarificació de la concepció de l'estat. No solament pel que fa al seu caràcter classista o interclassista (àrbitre, policia, assistencial, transformador), sinó pel que té de ressonància cultural, és a dir, per l'arbitratge entre les diferents consciències històriques realment existents a Espanya. L'esquerra catalana sempre serà insuficient si no dona una resposta transformadora

a les relacions de dependència tradicionals entre la consciència d'allò que és espanyol i d'allò que és català, i si no interrelaciona aquests estats de consciència amb l'emancipació internacionalista.

Tots aquests apartats exigeixen un debat llarg i extens, que existirà en la mesura que els partits d'esquerra vulguin viure o vulguin esllanguir-se. Si volen viure caldrà que cadascú vagi pel seu compte, tractant de reconduir la història de separacions cap a un punt de coincidència que ha de respondre al grau de lucidesa estratègica a què s'hagi arribat, per tal de superar les noves contradiccions plantejades pel capitalisme nacional i internacional.

Als socialistes els espera el desafiament immediat de recuperar la credibilitat nacional. Cal, però, que aquesta meta volant no els faci perdre de vista la meta final que implica tota meta volant. Als comunistes els espera un desafiament més greu: el de no quedar com a força política residual, electoralment escassa i socialment inútil. El doble projecte de governar i lluitar exigeix, gairebé, una doble organicitat que no hauria de ser, entre altres coses que ara no cal explicar, el reflex del tacticisme. Hauria de ser un acte suprem de consciència històrica: saber que l'estat només serà modificat qualitativament per un acte de pressió social i que s'ha de lluitar per tal que esdevingui un acte de pressió cultural, un acte de pressió de la consciència suprema de la societat civil.

m Tal vez tendríamos que acostumbrarnos a utilizar la palabra crisis siempre en letra minúscula, para ayudar a una desdramatización necesaria de algo que es una situación ^{constante} ~~perpetua~~ de la Vida y la Historia. De hecho estamos constantemente dentro de una perpetua transición y sólo la acentuación de la desorientación en ese recorrido podría coincidir con el sentido estricto de la palabra crisis cuando no se aplica a cambios cualitativos. La crisis de la izquierda sería pues la desorientación coyuntural de las formaciones políticas de izquierda y de la conciencia social de izquierdas, no necesariamente alineada. Hay factores ^{internos} ~~estructurales~~ de esa desorientación y factores externos y el más determinante entre los externos es la fase de resituación del capitalismo en lo que se ha llamado la tercera revolución industrial, en busca de una nueva división del trabajo, nacional e internacional y de ~~nuevas~~ nuevas relaciones de producción que aseguren niveles de acumulación asumibles por el sistema. Se están produciendo cambios en la formación económica que lógicamente repercuten en las formaciones sociales y políticas. Y esos cambios irán a más y como consecuencia aumentarán los trastornos sociales y las desorientaciones de las formaciones políticas en litigio.

La resituación del capitalismo pone en entredicho la bondad del Estado Asistencial, árbitro corrector de la posible injusticia social derivada de una economía de mercado. Es tanta la asistencia social que ese estado ~~debe~~ debe garantizar para compensar el progresivo empobrecimiento del sistema, que puede llegar a la quiebra y abrirse así un vacío funcional de previsibles consecuencias: o dar paso al estado autoritario fascista, o a un nuevo estado autoritario neoliberal gestado por la socialdemocracia como mal menor o a un estado transformador respaldado por un bloque de poder institucional y social de la izquierda.

El estado burgués pasó del arbitraje a la asistencia como

2

consecuencia de la lucha de clases y de la necesidad de crear un marco de convivencia y gestión social que hiciera posible el desarrollo capitalista. Incorporé para esa metamorfosis buena parte del ideario socialdemócrata y estabilizé el frente de la lucha de clases gracias a la participación directa de los partidos socialistas en esa gestión y a la colaboración crítica de los partidos comunistas operantes y legalizados dentro de los estados democráticos. Los partidos socialistas nadaban como pez en el agua en el estado asistencial y los partidos comunistas inauguraban a partir de 1945 una doble conciencia no explícita, por una parte partidaria de la revolución directa, es decir, de la subversión del estado y por otra de la estimulación crítica ~~de~~ ^{de su} carácter asistencial. Hoy, tanto socialistas como comunistas participan en la desorientación general de la izquierda sobre objetivos a cubrir, tanto en situaciones de aparente prepotencia histórica (la instalación en el gobierno de varios partidos socialistas europeos) como de claro retroceso de influencia política (el caso de los partidos comunistas europeos). Los partidos socialistas parecen haber sido convocados para resolver la crisis del capitalismo, con la garantía de su mayor o menor capacidad de pacificación obrera y los partidos comunistas, situados dentro del terreno del posibilismo liberal, dudan entre llevar a sus últimas consecuencias la pérdida de las raíces leninistas o recuperar sus esencias, asumiendo el modelo soviético, no totalmente, pero sí como punto de referencia.

Los partidos socialistas y comunistas actualmente existentes son estructuras políticas con una lógica interna interrelacionada con la historia que han vivido y que han hecho. Ambos devienen de una toma de conciencia decimonónica sobre el sentido de la Historia y del progreso humano, cuyo mejor codificador fue el socialismo científico y en primer plano del mismo, Marx y Engels. La acción teórica ~~de~~ y práctica del marxismo

3

a través de organizaciones políticas y sociales ha contribuido a modificar las condiciones objetivas y subjetivas que hicieron posible el pensamiento original de Marx y Engels tal como se dio. La acción del marxismo ha modificado al antagonista, ha debilitado su prepotencia, pero al mismo tiempo le ha obligado a adecuar instrumentos ~~de~~ de ataque y defensa de nuevo tipo. Marx y Engels diagnosticaron certeramente la razón de la Historia y las condiciones totales de su tiempo, pero sería un rasgo de beatitud o de mala fe pedirles que además acertaran en la respuesta estratégica que iba a recibir el marxismo, con las intermodificaciones consiguientes.

Las formaciones políticas herederas de la conciencia de lucha de clases fraguada a partir de la Revolución Industrial disponen de un metabolismo históricamente conformado por la dialéctica constante entre sus deseos y la realidad. Han interiorizado un conocimiento de la realidad y han exteriorizado un comportamiento histórico para modificarla positivamente, valiéndose de distintos mecanismos de adaptación a las circunstancias cambiantes. Aprender realidad. Esta es la clave de la cuestión. Naturalmente a partir de un conocimiento científico de los mecanismos de la realidad, sea cual sea el énfasis que se ponga sobre tres fases interrelacionadas de una misma situación concreta: las claves económicas, las posibilidades políticas, la energía transformadora de la conducta social. Los partidos de izquierda han actuado como conciencia externa de las necesidades emancipatorias de la sociedad. Se consigue mantener esa tensión dialéctica entre lo que se sabe, se asume y se hace en relación con la realidad, los partidos políticos progresivos o de izquierda, están en condiciones de forzar los ritmos de la Historia. Si se rompe esa tensión dialéctica, los partidos políticos tienden a instalarse en lo que ya saben y a convertirse en factores objetivos de retención del ritmo histórico, cuando no en instituciones

fácilmente manipulables por los partidarios de paralizar la Historia, los partidarios de que la Historia se instale en este aparente empate nacional e internacional en que está viviendo

Los partidos políticos son sujetos colectivos pensantes, capaces de adquirir una saber, una conciencia y de actuar en consecuencia. Los de derecha ^{tendían} ~~piensan~~ a convertir lo que ya sabían en categorías de conocimiento universal eterno inmodificable, a lo sumo con capacidad mimética de adaptación a transformaciones superficiales. Pero la razón de ser de la izquierda radica precisamente en su papel movilizador de energía de cambio para bien, es decir, para mejorar cuantitativa y cualitativa situación de la ~~condición~~ humana contra toda alienación superable, contra toda alienación que tenga una razón de ser social. Este sujeto colectivo pensante, este intelectual orgánico colectivo llamado partido, sea socialista o comunista, decide unos mecanismos de aprehensión de la realidad, metaboliza los datos recibidos y actúa. En sus épocas de auténticas vanguardias de la conciencia crítica, socialismo y comunismo fomentan un aumento cuantitativo del saber de sus militantes y disciplinas internas de debate que acercan, dentro de lo que cabe, a esa elaboración colectiva de consciencia. Creo que es posible incluso fijar el momento del tiempo histórico en que, ya separados comunistas y socialistas, atrofian sus mecanismos de aprehensión de la realidad a partir de servidumbres no sólo diferenciadas, sino incluso enfrentadas cruelmente entre sí. Las luchas genéticas que llevaron al nacimiento de los partidos comunistas no fueron tan determinantes de ese distanciamiento operativo como las consecuencias de la II Guerra Mundial y la consiguiente toma de partido de la II y la III Internacional hacia los dos polos hegemónicos del mundo. A partir de ese momento y durante un largo periodo de más de veinte años, socialistas y comunistas, aprenden, piensan y actúan en función de

una de las dos trincheras y tienden a convertirse en factores de parálisis histórica, de instalación en el empate histórico. El grado de agudización de la guerra fría, marca el grado de cerrazón o apertura en el bloqueo y resulta de un primitivismo marxista ruborizante, el llegar a concebir la sospecha de que el deshielo dogmático de los años sesenta se debió al boom económico neocapitalista, que hizo a unos menos hostigantes y a los otros menos recelosos.

Lo cierto es que de ese largo periodo de guerra de trincheras, los partidos comunistas y socialistas salieron seriamente afectados como sujetos conscientes. Los partidos socialistas reducían el intelectual orgánico colectivo a ~~fantasmas ideológicos~~ ^{lingües fantasmas} donde se imponían los hechos consumados, el saber digerido por el aparato profesional que esgrimía la lógica de lo pragmático. Y los partidos comunistas se dividían internamente en dos entes, sólo unidos por la cultura de la disciplina y el seguidismo: el partido programador y el partido máquina, reducido casi siempre el partido programador a la prepotencia de los poderes fácticos internos, encabezados por los secretarios generales y los dirigentes ^{debatido a partir de} ~~reducidos~~ las costillas de los secretarios generales. Los colectivos militantes se convertían paulatinamente en idiotas orgánicos colectivos informados a través de filtros cenitales. Sólo así se explica que los partidos comunistas occidentales tardaran más de veinte años en enterarse que el asalto al "palacio de Invierno" era ya imposible y que ^{algunos} ~~algunos~~ partidos socialistas del mismo hemisferio aun no sepan que actúan como agentes objetivos al servicio de la supervivencia del sistema capitalista.

El desencanto o la disidencia, cuando no la apostasía, jalonan ~~el camino~~ de espíritus sensibles las curvas de un largo camino que va desde 1945 hasta el infinito y en

el interior de los partidos de izquierda se ha instalado una conciencia de administración de lo que ya se es y de lo que aun se tiene, es decir, de un patrimonio social que sólo sale al exterior los días de procesión electoral y en algunas otras fiestas de guardar. A los partidos socialistas aun les queda el morbo histórico de un bandazo electoral que les permita relevar a la derecha, más por una fluctuación del gusto colectivo, que por una clara diferenciación de programas de gobierno. Pero a los partidos comunistas de "Occidente", salvo el italiano que tiene un patrimonio difícilmente dilapidable, sólo parece preocuparles la búsqueda de un espacio electoral que les haga necesarios históricamente y que les ayude a mantener un aparato burocrático

La sociedad civil asiste a este espectáculo cada vez más distanciada y a lo sumo convocada para elegir entre males menores, pero desde una sospecha, más o menos lúcida, de que el saber de la izquierda no se renueva y sus mecanismos de creación de conciencia colectiva y de movilización de energía de cambio están atrofiados. Prueba de ello es que los partidos de izquierda no sólo tienen rotos ^{los} mecanismos de comunicación con la inteligencia no partidaria, sino que no han ^{salido} detectado la aparición de nuevas formaciones de conciencia crítica como respuesta a injusticias objetivas que los partidos de izquierda o ignoraban o tenían olvidadas o embalsamadas de retórica. Ponemos como ejemplos el ecologismo, el pacifismo o la ~~liberación~~ liberación sexual que, hasta ahora, tanto los partidos socialistas como los comunistas, en cuanto aparatos, sólo han sabido ignorar o manipular ^{mas} según ~~las~~ razones electorales que de conciencia revolucionaria. Para muestra, el comportamiento de la socialdemocracia alemana que es promissil o antimissil según

esté en el gobierno o fuera del gobierno o de los partidos comunistas que son anticentrales nucleares...occidentales. Igualmente incapaces los partidos de izquierda de dar una alternativa a la conciencia abstemia que impregna ~~la~~ la disposición política de mayoritarios sectores de la sociedad, imbuidos de que sobreviven en un mundo de efectos sin causas, en la que la mejor elección es la del mal menor

Sería gratuito denunciar esta radical impotencia histórica desde una complacencia mesoquista o como coartada de disidencia. La parte más lúcida, menos alienada de la izquierda, tiene la obligación de proponer el desbloqueo del intelectual orgánico colectivo, desbloqueo que ~~se~~ ^{puramente reflexivo} una revisión de la razón de ser y ~~de~~ de partidos transformadores, ~~con~~ reducidos a la función de porteros de trincheras o de instituciones contribuyentes al esplendor del supermercado de las ideologías desideologizadas. Casi doscientos años de cinismo burgués enriquecen la finura de la distorsión practicada por la argumentación de la nueva derecha que llega a reprochar a la izquierda tradicional su inutilidad y evolucionaria. Pero no porque la crisis de la izquierda sea un argumento de la vieja, o nueva derecha, deja de ser real. ~~Al menos como consecuencia~~ ^{Al menos como consecuencia} existe y activa la falta de capacidad de respuesta social a la situación de desesperanza que caracteriza a la sociedad civil de Occidente, una sociedad que ni siquiera tiene el proyecto de hacer algo para sobrevivir, que se limita a asumir cotidianamente que la han dejado sobrevivir

La ofensiva ideológica de la nueva derecha empezó ~~poniendo~~ poniendo contra los cuernos al marxismo como método de diagnóstico y a los partidos marxistas como instrumentos para la transformación positiva de la realidad. A continuación se puso en revisión la posibilidad de que la historia tuviera un sentido progresivo y que ese sentido pudiera ser activado. Finalmente

7

la *defensiva* apunta al descrédito mismo del saber histórico, de la Historia, porque así queda sin sanción el comportamiento de la reacción objetiva y se elude la gran cuestión: la necesidad de cambiar la idea de progreso ~~por~~ ^{acumulada} por la conciencia burguesa, ~~que se ha vuelto~~ arruinada por el grado cero de desarrollo y la imposibilidad de mantener los niveles de acumulación capitalista. A la defensiva, con miedo a perder votos, a desestabilizar el statu quo de los bloques o a excitar el fantasma del fascismo, los partidos de izquierda tradicionales han dado la llamada por respuesta, asumen un strip tease teórico que más parece el lanzamiento de lastre desde un globo que pierde altura y en lo fundamental renuncian a renovar su conocimiento social, porque tal vez se pondría en cuestión su propia función. Y en cuanto a los intelectuales de izquierda "no orgánicos", no militantes, o bien están en plena expiación por sus alienaciones pasadas o bien temen pasar al museo antropológico de la premodernidad, juntos y revueltos con el Manual de Economía de la Academia de Ciencias de la URSS, ^{el tanto brechtiano de Kant (1784)} el tampax y el traje de baño incorrupto de Mao Tse Tung.

Los malestares de la conciencia universal fin de ~~del~~
~~glo son malestares~~
milenario son malestares sociales derivados de una determinada organización de la producción y de la vida y por lo tanto sigue siendo necesario un cambio radical de estructuras, ~~que se ha vuelto~~ sin ~~plano~~ que pueda separarse el plano nacional del internacional. El marco dialéctico de fondo sigue siendo la relación de dominación entre capital y trabajo, entre ~~los~~ centros colonizadores y periferias colonizadas. Es decir el marco sigue siendo en lo fundamental el que supo plasmar el socialismo científico. ^{el}
que hay que añadir más años de agudización y metamorfosis de las contradicciones. Pero es cierto que la radicalidad de

estas contradicciones se manifiesta sobre todo en la periferia y el escepticismo desganado del habitante de una provincia céntrica del Imperio es consecuencia de su propia pérdida relativa de protagonismo. El tema de la crisis de la izquierda entretiene como una chuchería del espíritu que sólo tiene sentido en los escasos rincones del mundo (París, Londres, Malasaña, Olot) donde la izquierda ha podido permitirse el lujo de anquilosarse. Pero incluso en esos rincones privilegiados, la izquierda sigue teniendo función cuando por ^{encuna de} razones de coyuntura está en condiciones de elegir entre sandinistas y antisandinistas, entre burocracia soviética y aquellos disidentes que apuestan por las libertades como instrumentos para cambiar la vida y la historia, entre nuclearización y desnuclearización, entre política de bloques y desarme universal generalizado, sin olvidar tomas de partido tan elementales, como elegir el sentido de austeridad que trata de imponer la patronal o el sentido que pueden asumir las clases populares a cambio de estimular el proceso de transformación

Pero difícilmente la izquierda puede quejarse de la ofensiva de la nueva derecha y de la grave neutralidad apolítica de la "juventud" o de " las masas" cuando no ha sabido ni siquiera espabilar al intelectual orgánico colectivo que tanta más cercano y ha tolerado, por vía activa o pasiva, que se convierta en un idiota orgánico colectivo, idiota perfecto porque ni siquiera sabe que lo es. Al margen de este querer o no que er, poder o no poder, la historia sigue y los aburridos provincianos o capitalinos del Imperio pueden ver a través de la televisión, privada o pública, en blanco y negro o en color, cómo en la periferia la nueva derecha es otra cosa e inscribe treinta mil desaparecidos en el necesario Debe de la democracia. Y sin ir tan lejos, los desganados occidentales pueden comprobar cómo los "bobbys" pierden la compostura cuando los pacifistas se oponen

A qué la nueva derecha convierta su peso en misiles atómicos y cómo los sofisticados ejecutivos de multinacionales, irónicos y sutiles perdonahistorias, puestos a elegir entre beneficios y contaminación, eligen contaminación. Al fin y al cabo, la ~~de~~ izquierda nació históricamente para ganar la batalla del progreso y si la izquierda realmente existente no sirve, las necesidades humanas la sustituirán por otra

Y ya que hablamos de izquierda realmente existente, tendríamos que preocuparnos por si el análisis general sobre la izquierda que hasta aquí se ha hecho, válido para los países de capitalismo avanzado, encaja con el que podríamos hacer de ~~la~~ izquierda en Catalunya. Cre que en líneas generales sí, aunque las anomalías de la vida democrática española, reflejadas en el Estado y en las relaciones de poder, lógicamente peculiarizan el proceso y la situación resultante. Pero el franquismo como elemento peculiarizador no sería suficiente para explicar los rasgos diferenciales de los partidos socialistas y comunistas de Catalunya. Hay que añadir el factor nacional y tal vez empezar por él diciendo que la desorientación de socialistas y comunistas en Catalunya en gran parte procede de no disponer de un proyecto nacional propio claramente explicitado

Tanto el PSC-PSOE como el PSUC llegan a la ~~realidad~~ realidad democrática con graves larvados problemas internos que afloran ~~en~~ en cuanto la realidad no se corresponde con sus deseos. El PSC-PSOE es un partido de reciente creación, es un sujeto colectivo sin tradición militante, que integra diferentes colectivos menores que sí la tienen, que proceden de distintas culturas de la izquierda: desde el FLP hasta el nacionalismo, pasando por la socialdemocracia más estatelista. Como todo partido socialista, conecta fácilmente con una masa electoral potencial y el éxito de instalación electoral le permite alcanzar cierta amalgama, fortalecida por la expectativa de ser una alternativa de poder en el conjunto del estado. A la larga esa ~~situación~~ situa

12

ción de expectativa se materializa en el triunfo electoral de 1982 en todo el estado, pero también en el inicio de una desnaturalización nacional del PSC-PSOE que repercute en que la izquierda catalana en su conjunto pierda su hegemonía política en beneficio del centro-derecha nacionalista convergente. El mismo forcejeo del PSC por recuperar carta de naturaleza nacional frente al PSOE es un síntoma de la importancia cualitativa de la cuestión nacional en el éxito o fracaso histórico de cualquier formación política operante en naciones realmente existentes. Importancia que va más allá de la simple maniobrabilidad electoralista y que cada día más exige una concepción del hecho nacional catalán en la consciencia estratégica global de cualquier formación política de la izquierda y la elaboración de un proyecto nacional que no ~~excluye~~ una concepción del estado y de las necesidades de un nuevo internacionalismo emancipador.

Por su parte el PSUC, durante la dura clandestinidad ha aplazado clarificaciones culturales internas, ha agravado tensiones en ese terreno con una política de incorporaciones de grupos ~~de~~ izquierda que ha sido impuesta de arriba a abajo y llega a la legalidad como un partido potencialmente taifal, mantenido por lo que le queda de cultura de la disciplina histórica y la necesidad de contribuir al esfuerzo racionalizador de la transición. Pero en cuanto la tensión transitoria se relaja y se inicia una revisión crítica de como se ha conducido, estallan las tensiones internas, luchan aparentemente dos concepciones de partido y estrategia y en el fondo dos grupos ~~de poder~~ organizados con voluntad de hacerse con el poder. Consecuencia de los enfrentamientos, expulsiones, escisiones ha sido en gran parte la caída en picado no sólo de la potencialidad electoral del PSUC, sino de su instalación social de su capacidad de detectar el talante de la sociedad civil y

la crisis general estratégica de los partidos comunistas en Occidente y la dificultad también para el PSUC de clarificar un proyecto nacional catalán que llene de contenido el enunciado de catalanismo popular.

Quiebra de los mecanismos de aprehensión de la realidad, inseguridad interna, pérdida de relación con la sociedad, incapacidad de elaborar proyectos nacionales y sociales que ~~materialicen esa~~ convierten la imaginación revolucionaria en auténtica posibilidad de cambio, es un inventario muy limitado de los aspectos externos de la ~~desorientación~~ desorientación de socialistas y comunistas catalanes y de ~~de~~ ^{una forma} quizá estén ocupando inútilmente un lugar histórico que debían ocupar otras formaciones históricas forjadas por la necesidad emancipatoria de los nuevos sujetos de emancipación. Es posible que socialistas y comunistas en Catalunya, España, el mundo entero ya ni hagan ni dejen hacer y se instalarán en su situación más y mejor, cuanto más tiempo tarden en clarificar su proyecto social y en que hay un punto de posible reencuentro estratégico a partir de la revisión crítica del pasado y de la superación de las miserias del presente, mediante un ejercicio de voluntarismo de la conciencia a todas luces necesario.

Desde la perspectiva catalana, lo más urgente para nosotros es adotar instrumentos de instalación social y conectar con la sociedad, recuperar espacio electoral de cara a la hegemonía en las instituciones y paralelamente dar una respuesta a las aspiraciones sociales y nacionales de las clases populares catalanas. No estoy hablando en abstracto ni líricamente, ni supongo que esas aspiraciones sociales y nacionales estén lo suficientemente clarificadas de por sí en el seno de la sociedad catalana. Forzosamente un partido de izquierda no puede renunciar a su carácter de conciencia externa, clarificador de lo que la sociedad necesita aunque no se haya clari

14

ficado a sí misma que lo necesita . Forzar el ritmo de la Historia implica forzosamente conectar con las necesidades objetivas de los sujetos emancipadores allí donde estén y ayudarles a asumir esa condición por procedimientos democráticos. Y si es urgente que socialistas y comunistas sepan tanto como sus antagonistas sobre el proyecto de transformación tecnológica que el capitalismo está cumpliendo, para darle una respuesta alternativa basada en la contundencia de la sabiduría y no en la elucubración de la ideología, no menos urgente es que clarifiquen su concepción del estado no sólo en lo que hace referencia a su carácter ~~clasista~~ o ~~interclasista~~ (arbitro, policía, asistencial, transformador) sino en lo que hace referencia a lo más ampliamente cultural, es decir, al arbitraje entre las diferentes conciencias históricas realmente existentes en España, y concretamente entre nosotros, la catalana . La izquierda catalana siempre será insuficiente si no da una respuesta transformadora a las relaciones de dependencia tradicionales entre la conciencia de lo español y lo catalán e, indudablemente, ~~si no~~ ^{si no} interrelaciona esos estados de conciencia con la emancipación internacionalista

Cada uno de estos apartados exige largo y hondo debate que existirá en la medida en que los partidos de la izquierda quieran vivir o languidecer. Pero también exigen una voluntad de existir cada uno por su cuenta, tratando de reconucir la historia que les ha separado hacia un punto de coincidencia, que responderá al grado de lucidez estratégica que hayan alcanzado para superar las nuevas contradicciones planteadas por el capitalismo nacional e internacional. A los socialistas les aguarda el desafío inmediato de recuperar credibilidad nacional. Pero que no se queden en esa meta volante, perdiendo de vista la meta final que implica la meta volante. Y a los comunistas les aguarda el desafío más grave de no quedar como una fuerza política residual, elemento escaso y socialmente inútil . Su doble proyecto

J.

de gobernar y luchar exige casi una doble organicidad, que no es el momento de explicar aquí y que tampoco debería ser el reflejo del tacticismo. Debería ser un acto supremo de conciencia histórica. Saber que el estado sólo será cualitativamente modificado por un acto de presión social y que se ha de luchar para que sea un acto de presión cultural , un acto de presión de la conciencia suprema de la sociedad civil

Hi participaran les primeres figures de l'esquerra a Catalunya

Abans de fires es debatrà a Girona el futur de l'esquerra a Catalunya

GIRONA (De la nostra Redacció) Abans que comencin les fires se celebraran a la Fontana d'Or les jornades que, sota el títol genèric «El futur de l'esquerra a Catalunya», aplegaran les primeres figures actuals de l'esquerra a Catalunya.

Les jornades se celebraran a la Fontana d'Or el proper mes d'octubre, amb ponències dels principals noms de l'esquerra a Catalunya així com d'un prestigiós teòric de l'esquerra francesa.

Un ventall de personatges ben coneguts han avalat les jornades signant un manifest, el text del qual és el següent:

«Pensem que Catalunya ne-

cessita una reflexió col·lectiva sobre el present i el futur de l'esquerra que no es tanqui en una discussió estrictament política, sotmesa a imperatius estratègics o electoralistes de partits, sinó que obri un debat públic, iniciat i protagonitzat per la societat civil, amb la voluntat de recuperar el paper d'una esquerra veritablement alternativa i creativa, que pugui donar resposta als problemes bàsics d'una nova societat.

L'esquerra europea es troba en crisi davant una sèrie de problemes nous que han invalidat les alternatives tradicionals i els valors ideològics que l'havien fonamentada: Per una banda, la

crisi econòmica ha tornat a privilegiar els valors insolidaris que eren patrimoni de la dreta, i per l'altra, si la nostra inclusió dins el bloc occidental ha provocat la pèrdua d'incidència real de les iniciatives de progrés, el descrèdit constatable del model socialista del bloc oriental ha restat credibilitat a l'oferta ideològica de l'esquerra.

A Catalunya cal lligar el repte que planteja la nova societat tecnològica (modificació d'estructures productives, atur, consumisme i uniformització cultural) amb el nostre futur com a poble. Creiem que només l'esquerra pot fer viable la cristallització

d'una realitat nacional coherent al nostre país, ja que es mou en un marc d'actuació privilegiat per aplegar en un sol projecte els sectors de la societat catalana, independentment de l'origen cultural de cadascú».

Sotassignants:

Josep Àlvarez Niebla, Narcís Jordi Aragó, Eudald Carbonell, Narcís Comadira, Jaume Curbet, Antoni Domènech, Joaquim Español, Francesc Ferrer, Joaquim Jubert Gruart, Salomó Marquès, Joan Miró, Josep M^a. Nadal, Dolors Oller, Modest Prats, Antoni Puigvert, Albert Rossich, Ernesta Sala, Salvador Sunyer, Josep M^a. Terricabras, Francesc Torres Monsó.

Vindran Jaume Lorés, Vázquez Montalbán, Pep Termes, Rubert de Ventós...

El debat gironí sobre l'esquerra, una sortida possible del desconcert

GIRONA (De la nostra Redacció). — Els dies 18, 19 i 20 d'octubre de 1984, a la Fontana d'Or de Girona, alguns dels més renovadors ideòlegs de l'esquerra catalana actual participaran en unes jornades de debat promogudes per un grup de gironins «preocupats pel desconcert de l'esquerra arran de la derrota a les eleccions autonòmiques», segons ens manifesten dos dels membres de la comissió organitzadora, Jaume Curbet i Salvador Sunyer i Bover.

El projecte d'un esdeveniment de debat sobre «El futur de l'esquerra a Catalunya» va donar-se a conèixer a través d'un manifest signat per destacades personalitats gironines i publicat al nostre diari la setmana passada.

BUSCAR IDEES RENOVADORES

Els signants d'aquell manifest s'havien «autoconvocat», segons ens diu Salvador Sunyer, per a una primera reunió on plantejaren la possibilitat que la ciutat de Girona s'avancés a ser el lloc «on pogués eclosionar un debat que ja és soterrat a la premsa des de fa temps». Els presents a la reunió i els signants del manifest, no ho eren en funció de la seva representativitat política.

El mateix criteri s'ha seguit a l'hora de triar uns ponents per a les jornades. «No s'han triat —ens diuen— mirant de mantenir equilibris polítics, sinó en funció del que poden dir de nou». Quant als qui han estat convidats oficialment a les jornades, «hi ha gent de tot el ventall de l'esquerra, però no vol ser una llista exhaustiva».

En preguntar als nostres interlocutors quins partits de l'esquerra consideren inclosos en el ventall d'opcions incloses al debat, o dit d'una altra manera, quins partits formen avui l'esquerra a Catalunya segons els convocants, ens han contestat: «Això quedarà clar després del debat sobre la primera ponència, que es titula "Què vol dir ser d'esquerres avui?"»

No deixa de ser significatiu

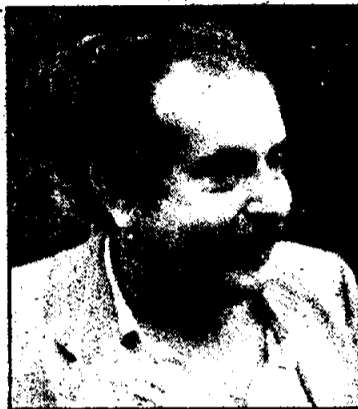
que la qüestió nacional aparegui clarament enunciat tan sols en una de les ponències. Els organitzadors ens diuen que, efectivament, el tema bàsic de les jornades no és l'esquerra i la qüestió nacional, tot i que lògicament n'és una de les problemàtiques fonamentals. Però «les ponències van adreçades a plantejar problemes que preocupen i interessin tota l'esquerra europea, entre els quals la qüestió nacional n'és una part, però no el tot».

Hem preguntat als organitzadors quin és el principal fruit que esperen treure d'aquestes jornades. «Les bases ideològiques de l'esquerra s'han enfondrat» ens diuen «i que de Girona poguessin sortir idees renovadores per bastir-ne unes de noves, seria el més positiu que podria passar».

Quant a la possible continuïtat de les jornades o la seva possible herència d'un club de debats gironí, els organitzadors ens diuen: «Existeix una certa idea que aquestes jornades no siguin una cosa puntual, sinó que es pugui articular una continuïtat».

OBERTS A TOTHOM

Tot i que Girona és la ciutat convocant i la que acollirà el debat, tots els ponents vénen de Barcelona i també la majoria dels convidats oficialment. Els moderadors, en canvi, seran gairebé tots gironins, tot i que no se n'han donat a conèixer encara els noms. El coordinador general de l'organització, que compta amb el patrocini de l'ajuntament de Girona i de la Fundació Jaume Bofill, és el gironí Salvador Su-

Jaume Lorés

nyer i Bover, i el coordinador general dels debats, el barceloní Josep Ramoneda.

Els debats són oberts a tothom que vulgui ser-hi, sense cap mena de restricció. L'entrada és lliure i la participació també.

Bona part dels ponents i dels convidats ja van participar en unes jornades de caire semblant —encara que amb un tema molt diferent— que sobre la qüestió «Què és Espanya?» van fer-se a Girona els dies 23, 24 i 25 de febrer.

LES PONÈNCIES

A l'acte de cloenda, que es farà el dia 20 a la tarda, hi ha estat convidada una important personalitat de l'esquerra europea i els secretaris generals dels partits d'esquerra catalans.

El programa de les ponències és el que segueix:

Dia 18, matí: «Què vol dir ser d'esquerres avui?». Ponents: Josep Ramoneda; Francesc de Carreras.

Dia 18, tarda: «L'esquerra i la qüestió nacional». Ponents: Josep Subirós; Josep Termes.

Dia 19, matí: «L'esquerra i l'Estat». Ponents: Jordi Solé-Tura; Lluís Sala-Molins.

Dia 19, tarda: «L'esquerra i la seva tradició cultural». Ponents: Jaume Lorés; Xavier Rubert de Ventós.

Dia 20, matí: «L'esquerra i les seves organitzacions». Po-

Jospe Ramoneda

ponents: Ferran Mascarell; Manolo Vázquez-Montalbán.

Dia 20, tarda: Acte de clausura.

ELS CONVIDATS

A les jornades hi han estat convidades oficialment 26 persones, la qual cosa no vol dir, òbviament, que no hi estiguin també convidats tots aquells que vulguin ser-hi. Els 26 convidats oficials a les jornades són: Antonio Álvarez Solís, Lluís Aracil, Josep Benet, Oriol Bohigas, Jordi Borja, Josep M. Bricall, Jordi Carbonell, Francesc Casares, Narcís Castanyer, Josep M. Castellet, Xavier Folch, Josep Fontana, José Antonio González-Casnovas, Manuel Lladonosa, Enric Lluch, Fèlix Maretí, Isidre Molas, Magdalena Oranich, Jordi Porta, Jordi Pujiula, Rafael Ribó, Lluís Sacrest, Manuel Sacristán, Eva Serra, Eugenio Trias, Josep M. Valverde.

Recordem que els signants del manifest de convocatòria foren els següents: Josep Álvarez Niebla, Narcís-Jordi Aragó, Eudald Carbonell, Narcís Comadira, Jaume Curbet, Antoni Domènèch, Joaquim Español, Francesc Ferrer, Joaquim Jubert Gruart, Salomó Marqués, Joan Miró, Josep M. Nadal, Dolors Oller, Modest Prats, Antoni Puigvert, Albert Rossich, Ernest Sala, Salvador Sunyer, Josep M. Terricabras, Francesc Torres Monsó i el setmanari «El món».